หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่

ความเป็นมาของการเลี้ยงไก่ในประเทศไทย

การเลี้ยงไก่ในประเทศไทยเดิมมีการเลี้ยงไก่ไว้กินเนื้อและกินไข่ตามบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เหลือก็ขายกันในระหว่างเพื่อนบ้านใกล้เคียงหรือในหมู่บ้านใกล้เคียง ต่อมาเมื่อประมาณ 50-60 ปีนี้ ก็ได้เริ่มมีการตื่นตัวในการเลี้ยงไก่เป็นอาชีพขึ้นบ้าง ในระยะแรก ๆ ก็เลี้ยงกันตามธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ ระยะหลังจึงเริ่มมีการเลี้ยงแบบการค้าขึ้น โดยเริ่มครั้งแรกที่ฟาร์มบางเบิด จังหวัดชุมพร โดยมีหม่อมเจ้าลิทธิพร กฤษดากร เป็นผู้ทรงดำเนินการ ต่อมาได้ขยายไปเลี้ยงตามโรงเรียนเกษตรกรรมต่าง ๆ และที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยมีหลวงสุวรรณวาจกกลกิจเป็นผู้ดำเนินการ[3]

ความสำคัญและประโยชน์ของการเลี้ยงไก่ไข่

1. ทำให้ผู้เลี้ยงมีอาหารโปรตีนบริโภคในราคาที่ถูก
2. ช่วยให้ผู้เลี้ยงมีรายได้เพิ่มพูนขึ้น
3. อาจจะทำเป็นอาชีพหรือกึ่งอาชีพเป็นการเสริมรายได้
4. ให้ผลตอบแทนเร็ว
5. ช่วยฝึกเด็ก คนว่างงานและบุคคลทุพพลภาพบางประเภทให้มีงานทำ
6. พื้นที่ที่ไม่เหมาะแก่การเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์อย่างอื่น สามารถนำมาใช้เลี้ยงไก่ได้
7. มูลไก่สามารถเก็บไว้ใช้เป็นปุ๋ยคอกได้

---

[3]สำราญ เกษตรพันธุ์, หลวง. ตำราการเลี้ยงไก่ฉบับสมบูรณ์ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุนพันอักษรกิจ, 2518): 7.

วิธีการเลี้ยงไก่ไข่

1. การเลือกทำเลที่ตั้งฟาร์ม

การเลือกสถานที่ที่ตั้งฟาร์มเลี้ยงไก่ไข่เพื่อการค้านั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เลี้ยงจะต้องพิจารณาให้รอบคอบเป็นพิเศษก่อนตัดสินใจลงมือก่อสร้าง เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นภายหลังได้ควรพิจารณาดังต่อไปนี้

1.1 สภาพของพื้นที่ต้องไม่อยู่ในที่ลุ่มและน้ำไม่ท่วมในฤดูฝนตกหนัก ๆ

1.2 ไม่อยู่ในพื้นที่ที่มีการเลี้ยงอย่างหนาแน่น หรืออยู่ในทำเลที่มีการเลี้ยงสัตว์หลายชนิด ซึ่งเป็นอันตรายอย่างยิ่งในด้านการควบคุมและป้องกันโรคระบาด

1.3 มีแหล่งน้ำจืดสนิทให้ไก่กินตลอดไป

1.4 ควรอยู่ใกล้ศูนย์กลางของตลาดการค้าไข่หรือวัตถุดิบที่ใช้ในการผสมอาหารเพื่อประหยัดและสะดวกแก่การขนส่งไข่และอาหารไก่

1.5 ควรมีการคมนาคมที่สะดวก มีไฟฟ้าพร้อม อย่างไรก็ดีโรงเรือนเลี้ยงไก่ควรอยู่ห่างจากถนนใหญ่ที่มีรถบรรทุกวิ่งผ่านอยู่เสมอ เพื่อป้องกันการแพร่เชื้อจากรถบรรทุกไก่ที่วิ่งผ่านไปมา และขจัดปัญหาเสียงรบกวนจากพาหนะต่าง ๆ

1.6 ไม่อยู่ในแหล่งชุกชุมของหนู ยุง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ยุงน้ำเค็ม

2. ระบบการเลี้ยงไก่ไข่

ระบบการเลี้ยงไก่ไข่เพื่อการค้าที่กำลังได้รับความนิยม มีอยู่ 2 วิธีด้วยกัน คือ

2.1 การเลี้ยงแบบขังกรงตับ โดยการขังไก่อยู่ในกรงที่ทำเป็นช่อง ๆ พร้อมอุปกรณ์ให้น้ำและอาหาร ซึ่งมีทั้งกรงตับชั้นเดียวและแบบซ้อนกันหลายชั้น เป็นวิธีที่กำลังได้รับความนิยมมากในต่างประเทศ ได้รับการวิวัฒนาการให้ทันสมัย โดยพยายามใช้เครื่องมือทุ่นแรงเข้าช่วยเพื่อลดต้นทุนการผลิตในระยะยาว เนื่องจากค่าแรงที่มีอัตราสูงขึ้นมาก การบรรจุไก่ในกรงตับนั้น เดิมนิยมใส่ไก่ช่องละ 1 ตัว เพื่อสะดวกต่อการคัดไก่ที่ให้ผลผลิตต่ำออก ในปัจจุบันเนื่องจากค่าก่อสร้างกรงตับสูงขึ้นมาก ประกอบกับไก่พันธุ์ไข่ได้รับการปรับปรุงประสิทธิภาพและสายเลือดให้ดีขึ้น ผู้เลี้ยงจึงหันมาใช้วิธีบรรจุไก่ในกรงตับช่องละครั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป จนถึง 4-5 ตัว โดยใช้ร้อยละของผลเฉลี่ยการไข่ของไก่ทั้งฝูงในแต่ละวันมาพิจารณาประสิทธิภาพการไข่ของไก่ฝูงนั้น ๆ ซึ่งเมื่อคำนวณแล้วได้ผลดีในด้านการลดต้นทุนการผลิต

แบบและขนาดของกรงตับรวมทั้งการประกอบกรงตับ จะเป็นโครงไม้หรือโครงลวดล้วน ๆ ก็ตาม ควรศึกษารายละเอียดจากผู้เลี้ยงที่ประสบความสำเร็จในท้องถิ่นที่จะเลี้ยงเพื่อให้ได้ทราบถึงขนาดและแบบกรงตับที่เหมาะสมในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยปกติแล้ว กรงตับคู่สำหรับใส่ไก่ข่องละ 1 ตัว จะมีขนาดกว้างประมาณ 80 เซนติเมตร ยาว 2 เมตร แบ่งเป็นช่อง ๆ ละ 9-10 นิ้ว (ด้านละ 8 ช่อง สำหรับใส่ไก่ได้ 16 ตัว หรือด้านละ 9 ช่อง สำหรับใส่ไก่ได้ 18 ตัว)

2.2 <u>การเลี้ยงแบบปล่อยพื้นหรือแบบรวมฝูง</u> การเลี้ยงแบบรวมกันเป็นฝูงใหญ่ภายในโรงเรือนเดียวกันเป็นอีกวิธีหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยมอย่างมากทั้งในและต่างประเทศ เนื่องจากต้นทุนในการก่อสร้างต่ำกว่าการเลี้ยงแบบกรงตับ ประกอบกับมีพันธุ์ไก่ลูกผสม (Hybrid) ที่ได้รับการคัดเลือกมาอย่างดี ซึ่งเมื่อเลี้ยงดูให้ถูกต้องตามหลักวิชาและถูกต้องตามคำแนะนำของผู้ผลิตพันธุ์ไก่นั้น ๆ แล้ว ผลผลิตไข่โดยเฉลี่ยจะอยู่ในระดับสูง ทำให้สามารถลดต้นทุนในการจัดสร้างโรงเรือนซึ่งมีราคาแพงมากได้

3. <u>การวางผังฟาร์มและการก่อสร้างโรงเรือน</u>

การวางผังฟาร์มและรูปแบบของโรงเรือนที่ถูกต้องเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่ง ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อความสะดวก ง่ายแก่การจัดการและสุขาภิบาลได้เป็นอย่างมาก การวางผังฟาร์มและการก่อสร้างโรงเรือนที่ไม่ถูกต้อง จะมีผลทำให้การจัดการยากลำบากขึ้น หรืออาจทำให้เกิดการสูญเปล่าของแรงงานได้ นอกจากนั้นยังอาจทำให้งานด้านสุขาภิบาลดำเนินไปได้อย่างไม่มีประสิทธิภาพหรืออาจถึงขั้นล้มเหลวได้ โรงเรือนที่ดีจะต้องอำนวยความสะดวกต่อความเป็นอยู่ของไก่ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่เต็มที่ แต่ขณะเดียวกันก็ต้องพิจารณาถึงต้นทุนของอุปกรณ์และค่าก่อสร้างด้วย หลักสำคัญในการวางผังฟาร์มมีดังนี้

1. จัดวางโรงเรือนเลี้ยงไก่ในแนวทิศตะวันออก-ตะวันตก เพื่อลดอิทธิพลของความร้อนจากแสงอาทิตย์ และรับลมเย็นเข้าทางด้านข้างโรง จัดวางอย่างมีระเบียบเพื่อไม่ให้บังทิศทางลมตามธรรมชาติ

2. โรงเรือนเลี้ยงไก่อายุเท่ากัน (ไก่ฝูงเดียวกัน) ควรอยู่ห่างกันไม่น้อยกว่า 50 เมตร และสำหรับโรงเรือนที่เลี้ยงไก่ต่างอายุกัน (ไก่ต่างฝูงกัน) ควรอยู่ห่างกัน 100 เมตร นอกจากนี้ควรจัดให้โรงเรือนเลี้ยงไก่อยู่ห่างจากรั้วฟาร์มหรือเขตที่พักอาศัยไม่น้อยกว่า 300 เมตร

3. จัดให้มีถนนในฟาร์มตามความจำเป็นและให้มีทางเข้า-ออกเพียงทางเดียว โดยให้ผ่านโรงฉีดและพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคก่อนถึงเขตเลี้ยงไก่

4. ฟาร์มควรมีรั้ว สามารถป้องกันคนและสัตว์เข้าออกได้ ควรแบ่งเขตเลี้ยงไก่กับเขตที่พักอาศัยออกจากกัน

5. อาคารบ้านพักและบริเวณที่พักผ่อนของคนในฟาร์ม จะต้องแยกจากเขตเลี้ยงไก่โดยเด็ดขาด และควรอยู่ห่างกันไม่น้อยกว่า 300 เมตร

6. ควรจัดให้มีโรงอาบน้ำยาฆ่าเชื้อสำหรับพนักงานที่จะเข้าไปในเขตเลี้ยงไก่ หรืออย่างน้อยจะต้องจัดที่สำหรับจุ่มน้ำยาฆ่าเชื้อโรคก่อนเข้าเขตเลี้ยงไก่ และทุก ๆ หน้าโรงเลี้ยงไก่

7. โรงเก็บอาหารและอุปกรณ์ ควรจัดให้อยู่ใกล้บริเวณสำนักงานฟาร์ม ซึ่งสามารถขนส่งได้สะดวก และดูแลทั่วถึง

8. ถังเก็บน้ำขนาดบรรจุอย่างน้อย 10 ตัน (ขึ้นอยู่กับขนาดของฟาร์ม) ควรติดตั้งสูงจากพื้นประมาณ 5-7 เมตร และอยู่ใจกลางฟาร์ม หากเป็นฟาร์มขนาดใหญ่ ควรจัดให้มีถังเก็บน้ำ 2 จุด

โรงเรือนที่จำเป็นสำหรับฟาร์มไก่ไข่ มีดังนี้

1. โรงเรือนเลี้ยงไก่
2. โรงเก็บอาหารและอุปกรณ์ (ควรแยกกันคนละห้อง)
3. โรงอาบน้ำยาฆ่าเชื้อโรค สำหรับผู้ที่จะเข้าไปในเขตเลี้ยงไก่
4. โรงฉีดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรค สำหรับรถยนต์ที่จะเข้ามาในเขตฟาร์ม
5. บ้านพักคนงาน แยกเป็นชาย-หญิง
6. บ้านพักผู้จัดการฟาร์ม
7. ห้องครัว ห้องรับประทานอาหารและห้องพักผ่อน
8. ถังเก็บน้ำ
9. สำนักงานฟาร์ม

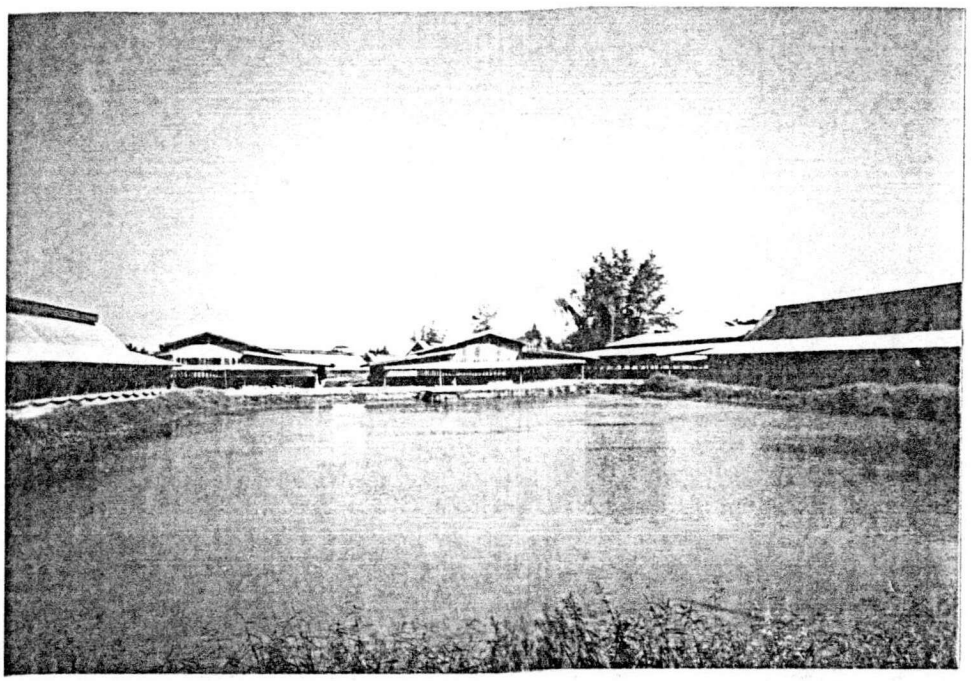

ภาพที่ 1

โรงเรือนเลี้ยงไก่ไข่แบบยังกรงตับ

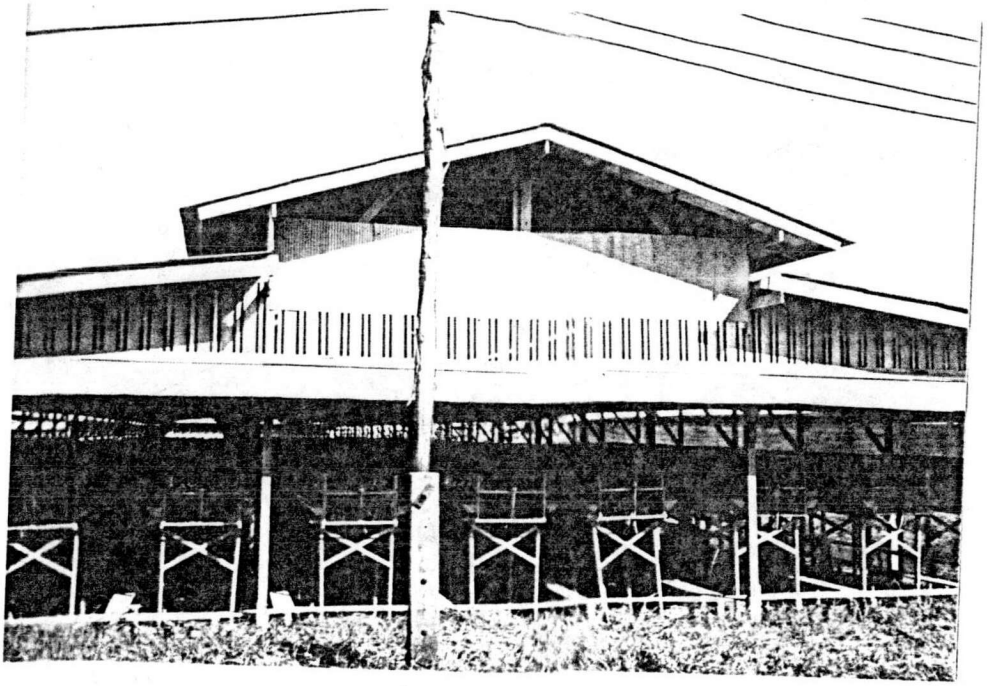

ภาพที่ 2

ภายในโรงเรือนเลี้ยงไก่ไข่แบบยังกรงตับ

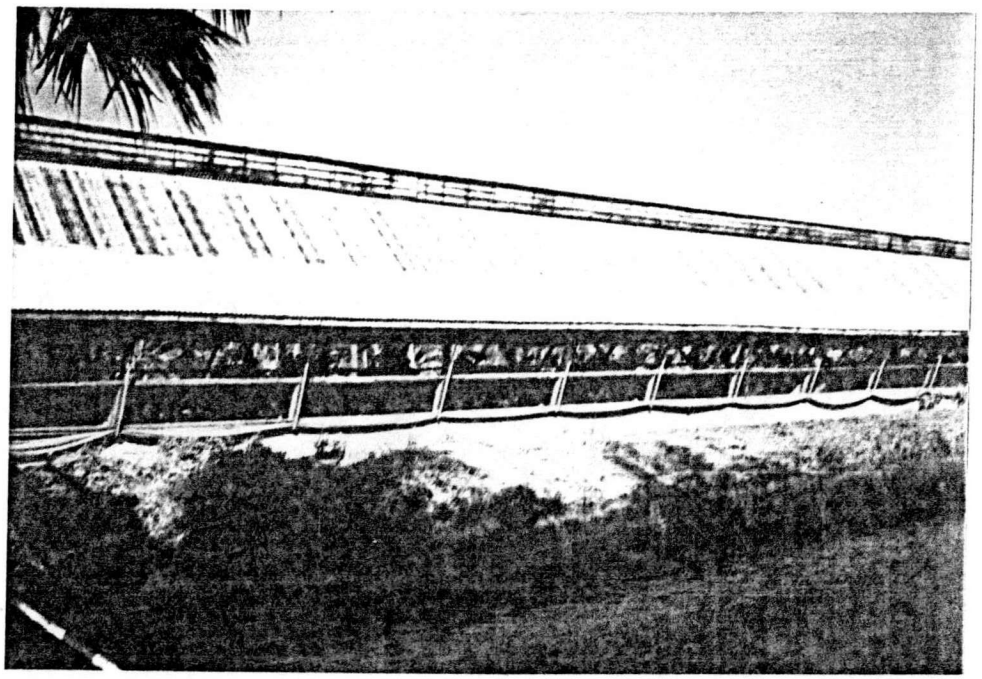

ภาพที่ 3

โรงเรือนเลี้ยงไก่ไข่แบบปล่อยพื้น

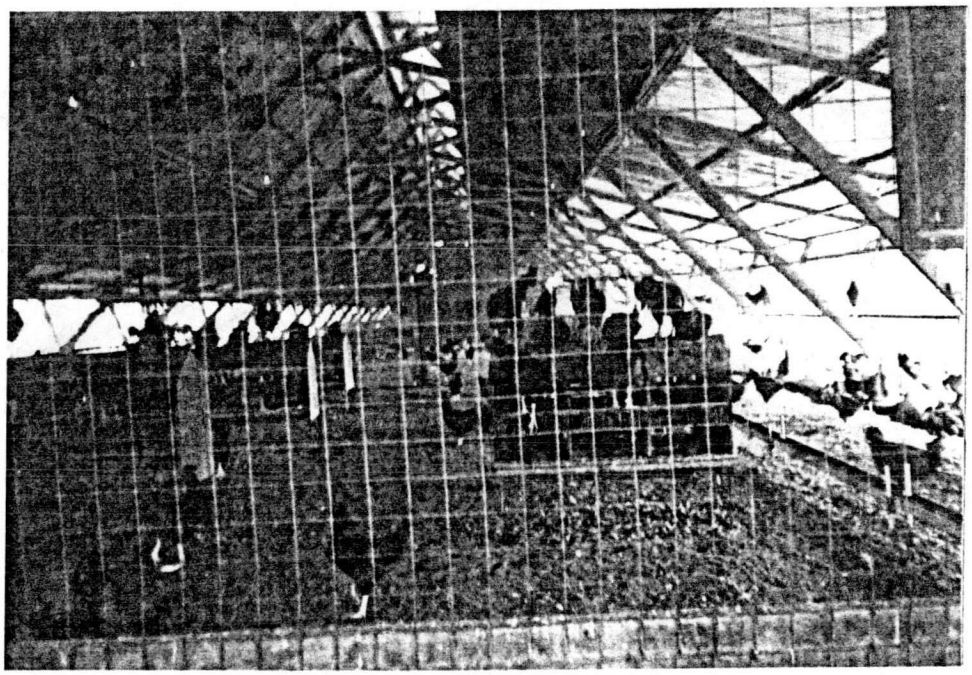

ภาพที่ 4

ภายในโรงเรือนเลี้ยงไก่ไข่แบบปล่อยพื้น

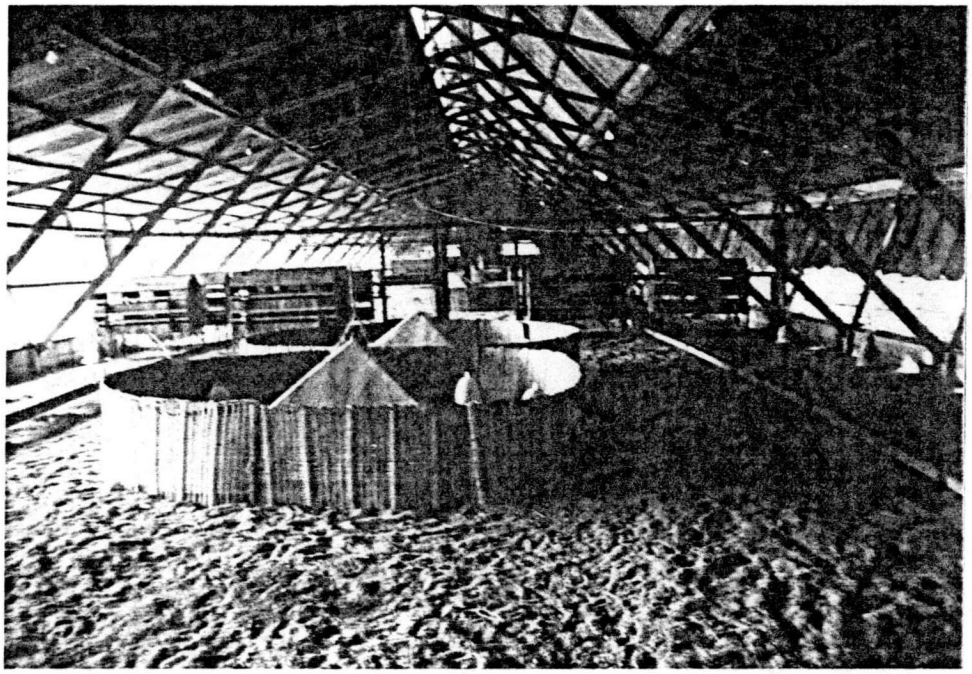

ภาพที่ 5

โรงเรือนเลี้ยงไก่ลูกเลี้ยบ (1-5 สัปดาห์)

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

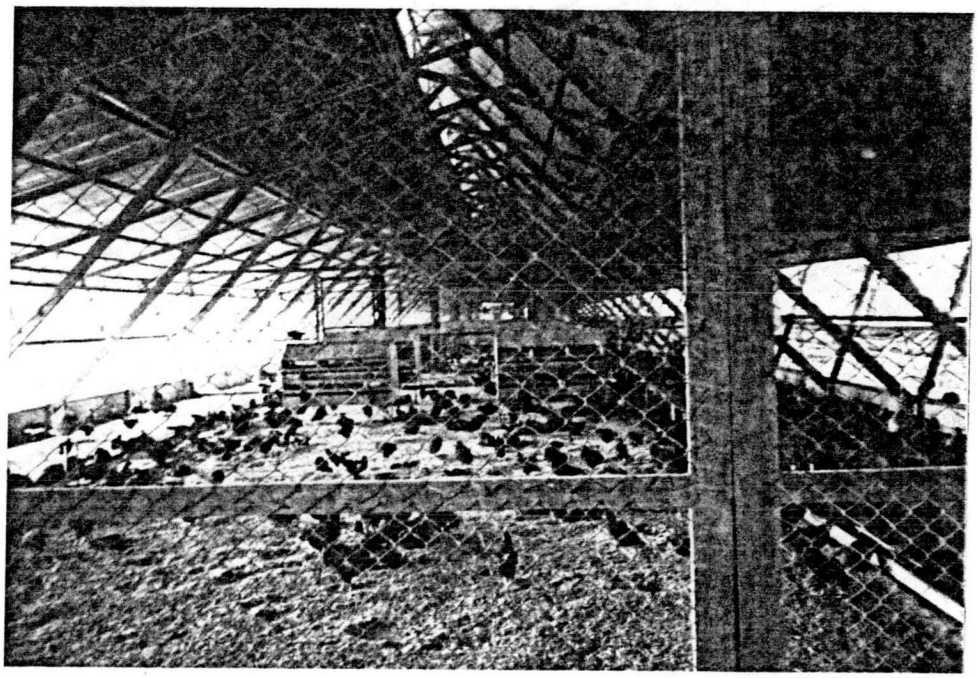

ภาพที่ 6

ไก่ไข่อายุ 7 สัปดาห์

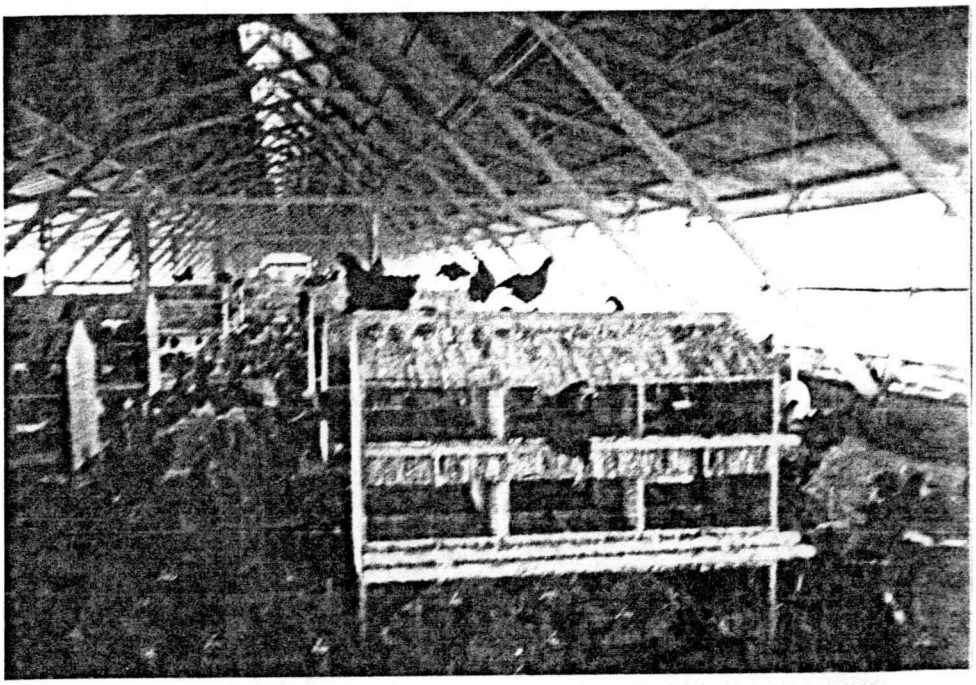

ภาพที่ 7

ไก่ไข่อายุ 13 สัปดาห์

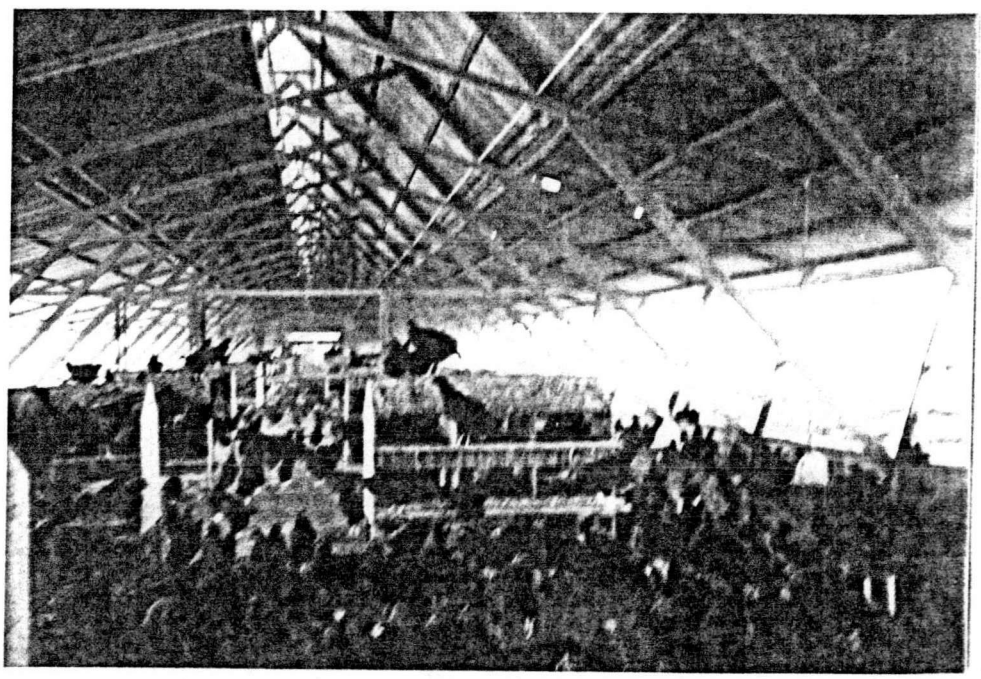

ภาพที่ 8

ไก่ไข่อายุ 18 สัปดาห์

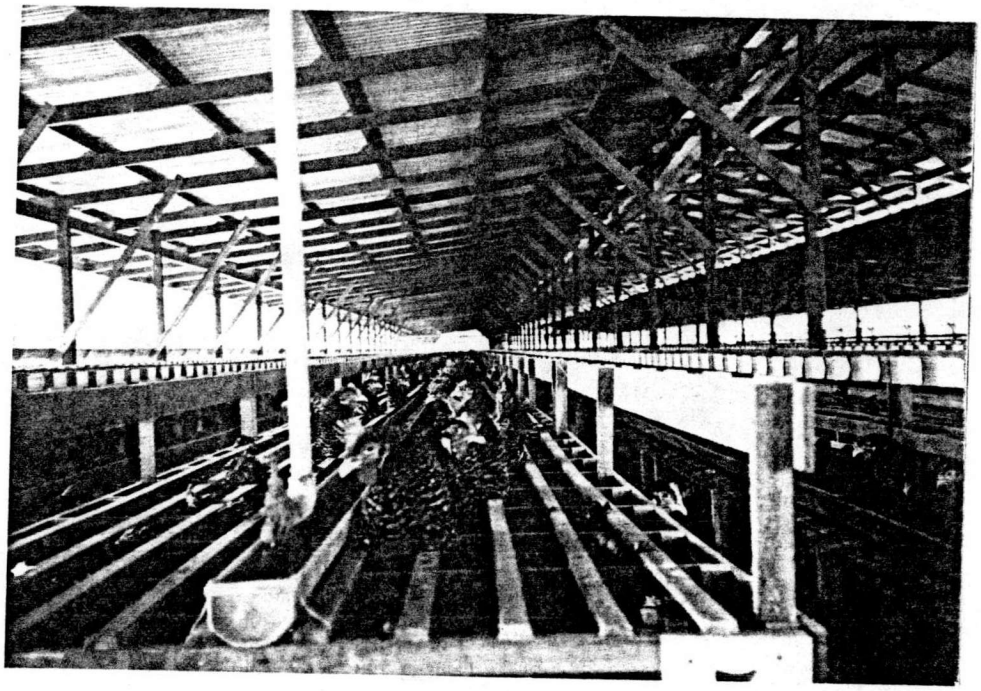

ภาพที่ 9

แม่ไก่ไข่

ภาพที่ 10

ลักษณะของแม่ไก่ที่กำลังไข่

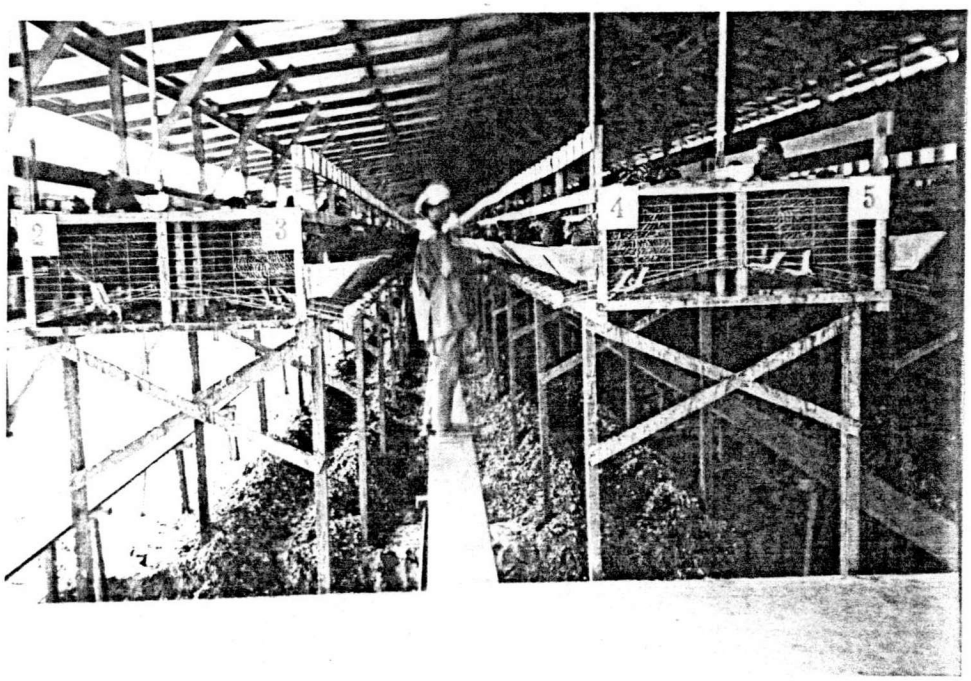

ภาพที่ 11

คนงานกำลังเก็บไข่ไก่

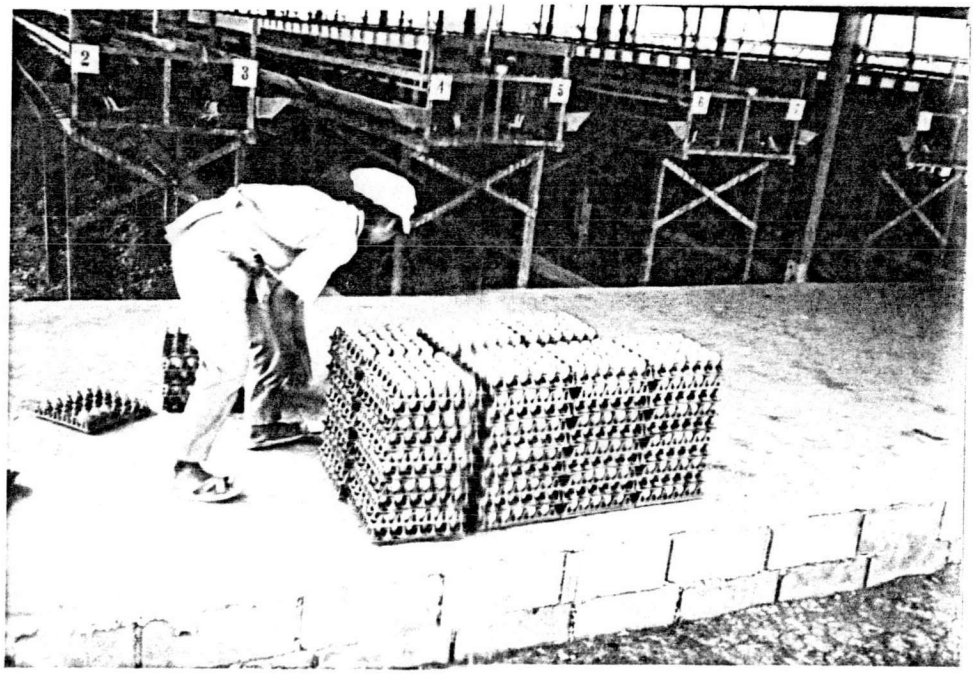

ภาพที่ 12

ผลผลิตจากฟาร์มเลี้ยงไก่ไข่

การก่อสร้างโรงเรือน

1. โรงเรือนควรกว้าง 10-12 เมตร ความยาวตามต้องการ แต่ไม่ควรเกิน 100 เมตร ตั้งอยู่บนโคกดินที่น้ำท่วมไม่ถึง กว้าง 14-16 เมตร

2. หลังคาเป็นแบบทรงหน้าจั่ว 2 ชั้น มุงด้วยสังกะสีจากยอดถึงพื้น 5-6 เมตร บุโรงเรือนด้วยลวดตาข่ายเบอร์ 20 ขนาด 3/4 นิ้ว เพื่อป้องกันนกและสัตว์อื่น ๆ

3. พื้นโรงเรือนควรเป็นพื้นคอนกรีตทำให้ลาดเอียงลงทั้งสองข้างในอัตรา 1 เซนติเมตร ต่อ 1 เมตร เพื่อป้องกันหนูและง่ายต่อการทำความสะอาด ตรงแนวกลางของโรงควรเทหนา ประมาณ 10 เซนติเมตร เพื่อรับน้ำหนักรถบรรทุกเล็กได้

4. ภายในโรงเรือนแบ่งเป็นห้อง ๆ ตามแนวขวางทุก ๆ ระยะประมาณ 10-15 เมตร หรือตามต้องการ โดยใช้โครงไม้บุด้วยลวดตาข่ายเบอร์ 22 ขนาด 2 นิ้ว สูงจากพื้นดิน 2.50 เมตร ตอนล่างใช้ไม้หรือไม้รวกตีตั้งห่าง 1-2 นิ้ว สูงจากพื้น 50 เซนติเมตร เพื่อป้องกันไก่ชนลวดตาข่ายขาด ด้านหน้าของโรงทำประตูขนาดใหญ่หนึ่งบาน เพื่อให้รถบรรทุกเข้าได้โดยสะดวกและแผงกั้นห้องควรเจาะประตูสูง 2 เมตรไว้ทุกห้อง เพื่อสะดวกในการปฏิบัติงาน

5. ด้านข้างของโรงเรือนควรก่ออิฐบล็อคหรือปูนสูง 30-40 เซนติเมตร โดยรอบตลอดทั้งสองด้าน และมุมทั้งสี่ของห้องที่กั้นแล้ว ควรเจาะช่องขนาด $\frac{3}{4}$ x 6 นิ้ว พร้อมทั้งที่ปิดช่องตามรอบไว้เป็นระยะ ๆ สำหรับระบายน้ำทิ้งขณะทำการล้างโรงเรือน

6. ควรเทพื้นคอนกรีตรอบโรงเรือนเป็นทางเดินกว้าง 1-1.50 เมตร เพื่อสะดวกต่อการปฏิบัติงาน การตรวจงานและป้องกันวัชพืช

7. ติดผ้าม่านบังลมทั้งสองข้าง สามารถปรับมากน้อยได้ตามต้องการเมื่ออากาศเย็นหรือฝนสาดแรง

4. หลักการเลือกพันธุ์ไก่ไข่ที่ดี

พันธุ์ไก่เป็นปัจจัยหลักของการผลิต ไก่พันธุ์ดีย่อมส่งผลให้มีการผลิตที่ดีมีกำไร การเลือกพันธุ์ไก่ไข่เข้ามาเลี้ยงจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ อย่าหลงเชื่อคำโฆษณาแต่อย่างเดียว ควรยึดถือหลักในการพิจารณาดังนี้

012506

1. เป็นไก่สายเลือดที่ดี ซึ่งผ่านการคัดเลือกขึ้นมาเป็นไก่ไข่โดยเฉพาะ

2. มีลักษณะดี ตรงตามสายพันธุ์และประเภทของไก่ไข่

3. ผลิตจากฟาร์มที่มีมาตรฐานดีและเชื่อถือได้

4. มีประสิทธิภาพในการให้ผลผลิตสูง ระยะไข่สูงสุดยาวนาน ไข่ทน ฟองใหญ่ เปลือกหนา

5. มีอัตราการเลี้ยงรอดสูง แข็งแรง ทนต่อสภาพแวดล้อมดินฟ้าอากาศเมืองไทย

6. สอบถามผู้เลี้ยงรายอื่นเกี่ยวกับพันธุ์ไก่ที่กำลังพิจารณาอยู่และพันธุ์อื่น ๆ เพื่อการเปรียบเทียบ

ข้อควรสังเกต

- พันธุ์ไก่ที่ดีควรได้ผ่านการคัดเลือกในประเทศ ซึ่งจะทนทานต่อสิ่งแวดล้อมและโรคติดต่อได้ดีกว่าไก่พันธุ์เดียวกันที่เพิ่งนำเข้ามาจากต่างประเทศ

- ไก่ที่ไข่ฟองโตมักจะไข่ไม่ดก และระยะเวลาในการให้ไข่ไม่นานเท่ากับไก่ที่ไข่ฟองย่อมกว่า ทั้งนี้ควรพิจารณาถึงความต้องการของตลาดด้วย

5. หลักการเลือกอาหารเพื่อใช้เลี้ยงไก่ไข่

อาหาร เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งและมีส่วนเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของการผลิตโดยตรง ถ้าใช้อาหารที่มีคุณภาพต่ำ ผลได้ก็จะไม่คุ้มกับรายจ่าย ถึงแม้ว่าจะจ่ายเป็นค่าอาหารน้อยก็ตาม แต่ผลผลิตที่ได้ย่อมได้น้อยเช่นกัน ถ้าใช้อาหารที่มีคุณภาพสูง ซึ่งมีราคาสูงกว่า แต่จะได้ผลผลิตมากกว่า เมื่อคิดต้นทุนการผลิตต่อหน่วยแล้วจะมีค่าต่ำกว่า อาหารที่เลือกใช้จะเป็นอาหารสำเร็จรูป หัวอาหารเข้มข้นหรือแม้กระทั่งวัตถุดิบก็ดี ควรพิจารณาดังนี้

1. มีคุณภาพดี มีส่วนประกอบถูกต้อง ครบถ้วนและสม่ำเสมอ และควรมีรสอร่อยพอที่ไก่จะกินได้มาก

2. ไม่มีสิ่งปลอมปน สารมีพิษ เชื้อรา (Aflatoxins) และอื่น ๆ ที่เป็นอันตรายต่อไก่ปะปนอยู่

3. ผลิตจากโรงงานที่มีมาตรฐาน เชื่อถือได้

4. ราคาเหมาะสมกับคุณภาพอาหาร

5. มีผลิตจำหน่ายอย่างสม่ำเสมอ ไม่ขาดตลาด และต้องหาซื้อได้ง่าย

6. น้ำและความสำคัญ

ผู้เลี้ยงไก่ส่วนมากมักจะมองข้ามความสำคัญของน้ำ น้ำเป็นส่วนประกอบของไก่ประมาณ 55-75% และเป็นส่วนประกอบของไข่ประมาณ 75% ไก่ต้องการน้ำประมาณ 2-2.5 เท่าของปริมาณอาหารที่กิน เพื่อช่วยในการย่อยอาหารและขับถ่าย และอื่น ๆ รวมทั้งการระบายความร้อนจากร่างกายทางปอดด้วย เนื่องจากไก่ไม่มีเหงื่อ ดังนั้นในวันที่อากาศร้อนจัดจึงต้องแน่ใจว่ามีน้ำอยู่เพียงพออยู่เสมอ ไก่กำลังไข่หากขาดน้ำเพียง 3-4 ชั่วโมง จะทำให้ไข่ฟองเล็กลง หากขาดน้ำมากกว่านั้นจะลดจำนวนผลผลิตลง และหากขาดน้ำเกินกว่า 2 วัน ไก่จะผลัดขนและหยุดไข่ ดังนั้นจึงควรมีน้ำสะอาด ปลอดภัยจากเชื้อโรค สี และกลิ่นเจือปน เก็บสำรองไว้ใช้อย่างเพียงพอ รวมทั้งน้ำที่จะใช้ในการชำระโรงเรือน อุปกรณ์และอื่น ๆ ด้วย โดยปกติแล้วแม่ไก่ 100 ตัว จะกินน้ำประมาณ 25 ลิตรต่อวัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอุณหภูมิและความชื้นของสิ่งแวดล้อมด้วย ดังจะเห็นได้จากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 ปริมาณน้ำกินต่อวัน (ลิตร/ไก่ 100 ตัว)

อายุ (อาทิตย์)	อุณหภูมิของอากาศ	
	21° C (70° F)	32° C (90° F)
2	3.8	6.3
4	5.8	10.0
6	7.2	12.7
8	8.5	15.0
10	10.0	17.7
12	11.8	19.5
14	12.7	21.8
16	13.6	23.6
18	14.5	25.0
20	15.4	26.8

7. การจัดเตรียมโรงเรือนและอุปกรณ์เลี้ยงลูกไก่ก่อนลูกไก่มาถึง

โรงเรือนที่เคยผ่านการเลี้ยงไก่มาแล้ว จะต้องเพิ่มความระมัดระวังในการทำความสะอาด และจัดเตรียมโรงเรือนให้ดีที่สุด ก่อนที่จะนำลูกไก่ชุดใหม่เข้าเลี้ยง เสมอหรือแม้แต่โรงเรือนใหม่ก็ตาม ควรปฏิบัติเป็นขั้นตอนดังนี้

1. เก็บอุปกรณ์ต่าง ๆ ออกจากโรงเรือนให้หมด นำไปล้างทำความสะอาดให้หมดจด ลุ่ม ราด หรือฉีดพ่นด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรคให้ทั่ว ตากแดดให้แห้งสนิท แล้วจึงนำไปเก็บไว้ในห้องที่สะอาด

2. เก็บขี้ไก่และวัสดุรองพื้นออกให้หมด ขูด แซะ ขัดถู ฉีดล้างด้วยน้ำที่มีกำลังอัดสูงให้ทั่วทั้งหลังคา ตามลวดตาข่าย ซอกมุมต่าง ๆ และรอบ ๆ โรงเรือนให้สะอาด ทิ้งไว้ให้แห้ง

3. ฉีดพ่นด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรคให้ทั่วทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งม่านและลวดตาข่าย ตามพื้นโรงเรือนอาจจะเพิ่มโดยใช้ฝักบัวราดน้ำยาฆ่าเชื้อโรคตามซอกและมุมต่าง ๆ ปิดโรงเรือน

4. หลังจากนั้น 1-2 วัน ให้ฉีดพ่นยาฆ่าแมลงให้ทั่วทั้งภายในและภายนอก

5. ตรวจซ่อมลวดตาข่ายโรงเรือน พื้นและอุปกรณ์ให้เรียบร้อย

6. ปิดพักโรงเรือนอย่างน้อย 7-10 วัน

7. ก่อนลูกไก่จะเข้าประมาณ 7 วัน ให้ปูวัสดุรองพื้นหนาประมาณ 3 นิ้ว ให้ทั่ว วัสดุที่ใช้ควรหาซื้อง่ายและราคาถูก เช่น ยิปซั่ม ขี้เลื่อย แกลบ กระดาษฝอย ๆ หรือวัสดุที่สามารถดูดซับน้ำได้ดี

8. ก่อนลูกไก่จะเข้าอย่างน้อย 1 วัน ให้จัดเตรียมเครื่องกกแบบร่มขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 4 ฟุต 1 เครื่อง ต่อลูกไก่ 400-500 ตัว จัดวางไม้สำหรับวางขวดน้ำอาหารให้เรียบร้อย

8. การจัดการเมื่อลูกไก่มาถึง

1. ควรจัดเลี้ยงไก่ในระบบเข้าออกเป็นฝูง (All in-All out) ไม่ควรเลี้ยงไก่ที่มีอายุต่างกันไว้ในโรงเรือนเดียวกัน

2. ให้นำลูกไก่เข้าเครื่องกกโดยเร็วที่สุด และต้องมีน้ำพร้อมให้กินทันที ถ้าลูกไก่ยังใหม่ ไม่รู้จักที่ให้น้ำ ควรทำการล่อนโดยการจับลูกไก่เอาปากจุ่มน้ำ 2-3 ครั้ง ควรผสมยาปฏิชีวนะและ/หรือไวตามินให้ลูกไก่กินติดต่อกันในระยะ 2-3 วันแรกก็เพียงพอแล้ว แต่ถ้าลูกไก่ที่มาถึงฟาร์มมีลักษณะนอนหุบ อ่อนเพลียมาก ให้ผสมน้ำตาลทรายลงในน้ำผสมยาปฏิชีวนะนั้นในอัตรา 5-10% เฉพาะในระยะ 12 ชั่วโมงแรกเท่านั้น

3. เมื่อลูกไก่เข้าเครื่องกกได้ 2-3 ชั่วโมง หรือเมื่อแน่ใจว่าลูกไก่ได้น้ำกินทุกตัวแล้วจึงเริ่มให้อาหารสำหรับลูกไก่ไข่ โดยโปรยลงบนถาดอาหาร พร้อมทั้งเคาะถาดเพื่อเป็นการเรียกลูกไก่ให้มากินอาหาร ระยะนี้ให้กินแบบเต็มที่ทุกวันแต่ควรให้ครั้งละน้อย ๆ และบ่อยครั้ง อย่างน้อยวันละ 3-4 ครั้ง เพื่ออาหารจะได้ไม่ละลมและสิ้นเปลือง

4. ให้แสงสว่างในโรงเรือนเพียง 1-3 วันเท่านั้น เพื่อให้ลูกไก่ได้คุ้นเคยกับสถานที่ แต่ไฟที่ให้ควรเปิดสลัว ๆ เพื่อป้องกันมิให้ไก่เดินเล่นห่างไฟกก ต่อจากนั้นให้ไฟตามที่แนะนำ แต่ภายในเครื่องกกต้องมีแสงไฟอยู่ตลอดเวลาระยะ 1-3 อาทิตย์ (สุดแต่อากาศตามฤดูกาล) ก่อนจะดับไฟแสงสว่างในเครื่องกกทั้งหมด ควรสอนให้ลูกไก่รู้จักนอนในความมืดเพื่อป้องกันมิให้ลูกไก่ตกใจ รุมเป็นกองหรือทับกันตาย เมื่อเกิดไฟฟ้าดับหรือปิดแสงสว่างทันที ให้เริ่มสอนเมื่อลูกไก่อายุได้ประมาณ 4-5 วัน และ/หรือเมื่อลูกไก่แข็งแรงดีแล้ว โดยดับแสงสว่างในเครื่องกกทั้งหมดเป็นเวลา 1 ชั่วโมง ก่อนฟ้าสาง (ประมาณ 4.00-5.00 น.) เพื่อให้ลูกไก่ฝึกหัดนอนโดยปิดไฟ ซึ่งโดยปกติแล้ว ถ้าอากาศไม่แปรปรวนนัก จะไม่มีอันตรายใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะระยะฝึกสั้นเพียงชั่วโมงเดียวก็ฟ้าสางแล้ว หากอากาศแปรปรวนให้เปิดไฟแสงสว่างในไฟกกคืนทันที หลังจากฝึกแล้วในวันแรกควรระวังอย่าให้ลูกไก่รุมเป็นกองใหญ่ หรือลงนอนในที่ให้น้ำ ให้ฝึกเย่นนี้เป็นเวลา 3 วันติดต่อกัน ก็จะสามารถดับไฟแสงสว่างทั้งหมดในโรงเรือนให้ไก่ได้นอนพักผ่อนเต็มที่ตลอดคืน

5. หมั่นตรวจดูแลสุขภาพไก่โดยสม่ำเสมอ ตรวจอาหารและน้ำ ขวดน้ำต้องล้างและเปลี่ยนน้ำใหม่ทุกวัน เปลี่ยนวัสดุรองพื้นที่ชื้นแฉะ หรือจับเป็นแผ่นแข็งทันที เอาใจใส่เปิดปิดม่านระวังอย่าให้ลมโกรกลูกไก่ แต่อากาศต้องถ่ายเทได้สะดวก

6. ขยายวงล้อมกกให้กว้างออกไปตามความเหมาะสมทุก ๆ 5 วัน พร้อมทั้งยกเครื่องกกให้สูงขึ้นเล็กน้อยและปรับอุณหภูมิของเครื่องกกให้ต่ำลงสัปดาห์ละ 5° F

7. ให้วัคซีนไก่ตามกำหนด

8. ตัดปากลูกไก่เมื่ออายุ 6-9 วัน

9. เมื่อกกลูกไก่ครบ 21 วัน ให้นำวงล้อมและเครื่องกกออก ต้องระวังอย่าให้ลูกไก่ตื่น เพื่อป้องกันการเครียดก่อนจะเปิดวงล้อมออกต้องจัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เรียบร้อย เพื่อป้องกันปัญหาภายหลังดังนี้

- ที่ให้อาหาร ใช้แบบถังแขวนในอัตรา 3-4 ใบต่อไก่ 100 ตัว หรือใช้แบบรางในอัตราเนื้อที่ตามขอบราง 2 นิ้ว ต่อไก่ 1 ตัว

- ที่ให้น้ำ ใช้แบบถังแขวนหรือแบบรางน้ำอัตโนมัติในอัตราตามขอบราง 1 นิ้วต่อไก่ 1 ตัว

- ทั้งที่ให้อาหารและที่ให้น้ำ จะต้องคอยปรับให้อยู่ในระยะความสูงเท่ากับหลังของไก่เสมอ เพื่อป้องกันการสูญเสียและป้องกันความสกปรก

- ถาดให้อาหารคงเหลืออยู่ 1-2 ถาดก็พอ จนกว่าไก่จะกินในที่ให้อาหารเป็นทั้งหมด แต่ทั้งนี้ไม่ควรเกิน 10 วัน

10. ควบคุมและป้องกันสัตว์เลี้ยงและสัตว์อื่น ๆ ไม่ให้มารบกวนได้โดยเด็ดขาด

11. เริ่มชั่งน้ำหนักไก่จำนวน 5% ของฝูงเมื่ออายุ 7 อาทิตย์ จดบันทึกปริมาณอาหาร จำนวนไก่ตาย คัดทิ้ง สิ่งผิดปกติ การปฏิบัติงาน การใช้ยาและวัคซีน ฯลฯ เป็นประจำ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาแก้ปัญหาและเป็นหลักฐานในการคำนวณต้นทุนต่อไป

ตารางที่ 2.2 การตั้งอุณหภูมิภายในโรงกกลูกไก่

อายุไก่ (อาทิตย์)	ที่ระดับตัวไก่ (ฟาเร็นไฮท์)	ที่สูง 1 เมตรจากพื้นโรง (ฟาเร็นไฮท์)
1	95	80
2	90	75
3	85	70
4	80	70
5	75	70

9. <u>หลักในการเลี้ยงไก่รุ่น</u> (อายุ 8-21 อาทิตย์)

จุดประสงค์ของการเลี้ยงดูไก่รุ่นระยะนี้ก็เพื่อผลิตไก่สาวที่มีคุณภาพสูง เพื่อให้เป็นแม่ไก่ที่ดี และให้ผลตอบแทนสูงที่สุด ดังนั้นเพื่อให้ได้จำนวนไข่เฉลี่ยต่อฝูงสูงสุดและไก่สาวให้ไข่ฟองใหญ่ไก่จะต้องเจริญเติบโต มีโครงสร้างที่ดี มีอวัยวะสืบพันธุ์ที่ใช้ผลิตไข่ที่ดี ต้องไม่อ้วนแต่แลมใสร่าเริงและแข็งแรง ดังนั้นไก่ทุกตัวจะต้องได้รับอาหารที่ถูกต้อง เพื่อให้มีการเจริญเติบโตที่เหมาะสมตามอายุและมีการจัดการทางด้านสุขาภิบาลที่ถูกต้องดังนี้

1. จัดเตรียมพื้นที่เลี้ยงในอัตราไก่ 5-6 ตัว ต่อพื้นที่ 1 ตารางเมตร เพื่อการดูแลที่ทั่วถึง การเลี้ยงไก่ที่แออัดหรือฝูงใหญ่จนเกินไป อาจจะทำให้มีการเสียหายได้มากในการเลี้ยงไก่แบบปล่อยฝูง

2. จัดเตรียมอาหารแบบถังแขวนในอัตรา 4-5 ถังต่อไก่ 100 ตัว หรือที่ให้อาหารแบบรางอัตโนมัติให้ใช้ในอัตรา 3 นิ้วต่อไก่ 1 ตัว หมั่นปรับระดับที่ให้อาหารให้อยู่ในระดับเดียวกับหลังไก่เสมอ เพื่อป้องกันการสูญเสีย ที่ให้อาหารแต่ละที่ไม่ควรติดตั้งให้ห่างกันเกินกว่า 3 เมตร ควรตั้งเครื่องรางอัตโนมัติให้มีอัตราความเร็วของสายโซ่ส่งอาหาร 40-60 ฟุตต่อนาที

3. เมื่อไก่อายุ 8 อาทิตย์ ให้เปลี่ยนอาหารจากอาหารลูกไก่ไข่มาเป็นอาหารสำหรับไก่รุ่นไข่

4. จัดเตรียมที่ให้น้ำให้พอเพียง โดยใช้เนื้อที่ตามขอบรางน้ำในอัตรา 1 นิ้วต่อไก่ 1 ตัว

5. ต้องมีการควบคุมการระบายอากาศที่ดี อย่าให้ทึบ อับ หรือร้อนเกินไป โดยเฉพาะในฤดูร้อน ควรมีพัดลมช่วยในการระบายอากาศขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 36 นิ้ว อัตรา 1 ตัวต่อพื้นที่ 10 x 10 เมตร ตั้งสูงจากพื้นประมาณ 1 เมตร และให้หันหน้าของพัดลมไปตามทิศทางของกระแสลมธรรมชาติ

6. ด้านสุขาภิบาล

- ดูแลวัสดุรองพื้นอย่าให้ชื้นแฉะหรือแข็งเป็นแผ่นหรือมีกลิ่นเหม็นของแก๊สแอมโมเนีย โดยการคุ้ยและพลิกกลับอย่างสม่ำเสมอทุก ๆ 2-3 วัน จะช่วยลดความชื้นของวัสดุรองพื้นได้เป็นอย่างดี

- ควรทำความสะอาดรางน้ำอย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง
- ควรทำความสะอาดที่ให้อาหารอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง
- ควรทำความสะอาดบริเวณรอบโรงเรือนอย่างน้อยวันละครั้ง
- ควรตัดและกำจัดวัชพืชรอบโรงเรือน อย่าปล่อยให้รกรุงรัง
- ควรเก็บไก่ตายและขยะมูลฝอยไปเผาทำลาย หรือฝังในหลุมลึกที่มีฝาปิดมิดชิดทุกวัน
- หมั่นตรวจซ่อมโรงเรือนและอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพที่สามารถใช้งานได้ดีอยู่เสมอ

7. จดบันทึกเกี่ยวกับการจัดการ จำนวนอาหาร ไก่ที่ตายและไก่ที่คัดทิ้ง การให้ยาและวัคซีน สิ่งผิดปรกติต่าง ๆ และอื่น ๆ เป็นประจำ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาแก้ไขและคำนวณต้นทุนใช้เป็นแนวปฏิบัติต่อไป

8. ควรมีการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดและจัดการด้านสุขาภิบาลที่ดี ไก่เลี้ยงตั้งแต่วันแรกจนถึงอายุ 23 อาทิตย์ควรมีอัตราความเสียหาย (ตายและคัดทิ้ง) ไม่เกิน 10% หรือประมาณเดือนละ 1.65% ถ้ามีการตายอย่างผิดปรกติ ควรรีบปรึกษาสัตวแพทย์โดยด่วน

9. ควรจำกัดเหาไรและถ่ายพยาธิก่อนไก่เริ่มให้ไข่ประมาณ 3-4 อาทิตย์หรือก่อนทำการย้ายไก่ขึ้นกรงตับ

10. ควบคุมและกำจัดแมลงรบกวนต่าง ๆ เป็นประจำ อย่าปล่อยให้รบกวนไก่ได้เพราะจะทำให้ผลผลิตต่ำลง

11. หมั่นตรวจสุขภาพไก่และให้วัคซีนตามกำหนดอย่างถูกต้อง

12. นำรังไข่เข้าติดตั้งในโรงเรือนเมื่อไก่อายุ 17-18 อาทิตย์ โดยให้ใช้รังไข่ขนาดช่องละ 8 x 12 นิ้ว ในอัตรา 1 ช่องต่อไก่ 4 ตัว ควรใช้รังไข่แบบซ้อนกัน 2 ชั้น ติดตั้งสูงจากพื้น 24 นิ้ว เปิดรังไข่เช้าและปิดค่ำ

13. ในกรณีที่จะเลี้ยงไก่ไข่แบบกรงตับ ให้ทำการย้ายรุ่นขึ้นกรงตับเมื่ออายุ 18-20 อาทิตย์

อนึ่ง สำหรับผู้เลี้ยงรายย่อยและผู้เลี้ยงที่ต้องการประหยัดเวลาในการเลี้ยง นิยมนำ "ไก่รุ่นพันธุ์ไข่" (อายุประมาณ 18 อาทิตย์) มาเลี้ยง เพื่อขจัดปัญหายุ่งยากต่างๆ ในการเลี้ยงลูกไก่และมีไก่ครบ 100% เมื่อถึงระยะไก่ให้ไข่

10. <u>หลักในการเลี้ยงไก่ไข่</u> (อายุ 22 อาทิตย์ ถึงปลดระวาง)

การเลี้ยงไก่ไข่ระหว่างนี้เป็นช่วงสำคัญมากที่สุด หากได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกต้องไก่จะเริ่มให้ผลผลิต (ประมาณ 5%) ได้ตั้งแต่อาทิตย์ที่ 22-23 (ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการเติบโตระหว่างสภาวะอากาศในขณะนั้น ๆ เช่น ระยะอากาศเย็นในฤดูหนาว ไก่อาจจะเริ่มให้ผลผลิตได้ภายใน 140-150 วัน ส่วนระยะอากาศร้อนจัดไก่อาจจะเริ่มให้ผลผลิตได้ภายใน 160-180 วัน) โดยจะมีผลผลิตสูงสุดประมาณอาทิตย์ที่ 29 หรือประมาณ 7 อาทิตย์ หลังจากเริ่มไข่แล้ว และจะให้ผลผลิตติดต่อกันอีก 52 สัปดาห์ หรือมีอายุให้ผลผลิตประมาณ 1 ปี หลังจากนั้นแม่ไก่จะให้ผลผลิตที่ค่อนข้างต่ำ ซึ่งอาจจะให้ผลไม่คุ้มค่ากับการเลี้ยงดูต่อไป จึงควรปลดแม่ไก่ออกขายหรือนำขึ้นกรงตับคัดขายเพื่อจะได้นำไก่ชุดใหม่เข้ามาเลี้ยงแทน ทั้งนี้ต้องพิจารณาทางด้านเศรษฐกิจการตลาดและการสั่งไก่ชุดใหม่ให้รอบคอบก่อนตัดสินใจ เพื่อไม่ให้ผลผลิตจากฟาร์มขาดหรือขาดตอนเนื่องมาจากขาดไก่ทดแทนอันจะเป็นผลเสียร้ายแรงในการทำฟาร์มไก่ไข่ซึ่งต้องการตลาดที่แน่นอนและจะต้องมีผลผลิตออกสู่ตลาดได้อย่างสม่ำเสมอ หลักในการเลี้ยงไก่ไข่มีดังนี้

1. เมื่อไก่ไข่อายุ 22 อาทิตย์ ให้เปลี่ยนสูตรอาหารจาก "อาหารไก่รุ่นไข่" มาเป็น "อาหารไก่ไข่" ไก่อาจจะให้ไข่ได้ตั้งแต่อาทิตย์ที่ 22 หรือ 23 ซึ่งอาทิตย์ที่ 24 จะไข่เฉลี่ย 5% การให้อาหารนั้น ให้ทุกวันและเพิ่มทุก ๆ วันตามอัตราผลผลิตแต่ไม่ควรเพิ่มอาหารให้มากเกินไป โปรดสังเกตหากไก่ของท่านไข่ก่อน ก็ควรจะนำการให้อาหารในอาทิตย์ที่ 24 ไปใช้ได้ทันที

2. เริ่มให้แสงสว่างช่วยเมื่อไก่อายุ 22 อาทิตย์ โดยให้มีแสงสว่างวันละ 14 ชั่วโมง

3. เมื่อแม่ไก่ให้ผลผลิตในอัตราสูงสุดแล้ว จึงเริ่มให้อาหารคงที่ให้อยู่ต่อไป และเริ่มลดอาหารลงตามการลดลงของผลผลิต หลังจากที่ผลผลิตลดลงแล้ว 1-2 สัปดาห์ ซึ่งปรกติผลผลิตจะลดลงในอัตรา 3-4% ต่อสัปดาห์ หลังจากที่ผลผลิตลดลงแล้ว 1-2 สัปดาห์ การลดอาหารนั้นจะต้องคำนึงถึงน้ำหนักตัวไก่เปรียบเทียบกับน้ำหนักมาตรฐานด้วย ถ้าผลผลิตลดลงเพียง 1% ต่อสัปดาห์ ก็ยังไม่จำเป็นต้องลดอาหารลง แต่ถ้าผลผลิตลดลงมากกว่า 4-5% ต่อสัปดาห์อันแสดงว่าอาจมีเหตุผิดปรกติเกิดขึ้น จะต้องงดการลดอาหารทันทีและหาสาเหตุเสียก่อน หากสงสัยว่าไก่ป่วยหรือหาสาเหตุไม่พบ รีบติดต่อสัตวแพทย์ทันที

4. เก็บไข่อย่างระมัดระวัง ใส่ในแผงไข่ที่สะอาด คัดแยกขนาดไข่และไข่บุบร้าว สำหรับกรงตับควรทำการเก็บไข่อย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง และการเลี้ยงแบบปล่อยฝูงควรเก็บไข่อย่างน้อยวันละ 3 ครั้ง เพื่อลดอัตราไข่เสียหาย ไข่เปื้อนหรือสกปรกมาก

5. หมั่นตรวจดูและแก้ไขวัสดุรองพื้น อย่าให้ยื้นและหรือจับเป็นแผ่นแข็ง รวมทั้งวัสดุรองพื้นในรังไข่ หากสกปรกมากก็ควรเปลี่ยนใหม่ ทั้งนี้เพื่อลดอัตราไข่เปื้อนและสกปรกมาก

6. ดูแลและรักษาความสะอาดเกี่ยวกับสุขาภิบาลภายในโรงเรือนและบริเวณฟาร์มอย่างสม่ำเสมอ

7. ฝูงไก่ที่กินอาหารลดลงผิดปรกติ ย่อมแสดงว่ามีไก่ผิดปรกติอันเกิดจากได้รับความเครียดหรือเจ็บป่วยหรือสาเหตุจากยาตน้ำกิน ผู้เลี้ยงควรเอาใจใส่สิ่งเหล่านี้เป็นพิเศษและควรปรึกษาสัตวแพทย์และผู้เชี่ยวชาญทันที

ตารางที่ 2.3 วิธีสังเกตลักษณะของไก่ไข่หรือไก่ไม่ไข่

ลักษณะ	ไก่ไข่	ไก่ไม่ไข่
หงอน	ใหญ่แดง โตเต็มที่ สดใส	เล็กฝ่อ เป็นขุยสะเก็ด
ตา	กลมวาว สุกใส	เซื่องซึม
ขอบตา	บาง ขอบขาว	หนา เหลือง
ปาก	ฝีดแกมขาว	เหลือง
แข้ง	ค่อนข้างขาวและแบน	เหลืองกลมเกลี้ยง
ขน	ไม่เรียบร้อย สกปรก	ขนเนียนตัว หรือหลุดร่วง
ก้น	ขยายใหญ่ ชุ่มชื้น	หดเล็ก กลมแห้ง
กระดูกเชิงกราน	กว้าง 2-3 นิ้วมือ	แคบกว่า 2 นิ้วมือ

11. <u>การควบคุมอาหารและการชั่งน้ำหนัก</u>

จากประสบการณ์ที่ผ่านมาได้พิสูจน์แล้วว่า แม้ไก่ที่อ้วนมากไปจะให้ผลผลิตต่ำ ในขณะเดียวกันถ้ามีการจำกัดอาหารมากเกินไป ก็จะทำให้ไก่ผอมไป มีการเจริญเติบโตไม่เต็มที่ อ่อนแอและป่วยเป็นโรคง่าย ซึ่งก็จะทำให้ผลผลิตไม่ดีเช่นกัน ดังนั้นจึงต้องมีการจัดให้อาหารที่เหมาะสมในแต่ระยะของการเจริญเติบโต เพื่อให้ได้ไก่ที่มีสุขภาพดี สมบูรณ์แข็งแรงอยู่เสมอ การให้อาหารที่มากเกินความต้องการจะทำให้ร่างกายเปลี่ยนอาหารส่วนเกินไปเป็นไขมัน และเก็บสะสมไว้ในร่างกายจึงทำให้ไก่อ้วน และเป็นการสูญเสียค่าใช้จ่ายในค่าอาหารส่วนเกินไปโดยไม่จำเป็นอีกด้วย นั่นคือต้นทุนในการผลิตไข่สูงขึ้นอีก

เมื่อลูกไก่อายุได้ 5-6 อาทิตย์ จะเริ่มให้อาหารแบบ "จำกัดทุกวัน" คือให้กินหมดครั้งเดียวในตอนเช้า ควรให้อาหารในตอนเช้าก่อนดวงอาทิตย์ขึ้นหรือก่อนเปิดไฟช่วยโดยทำการชั่งอาหารสำหรับลูกไก่ไข่ให้กินในตอนเช้าทุกวัน วันละครั้งในอัตราประมาณ 4-5 กิโลกรัมต่อไก่ 100 ตัว ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงสุขภาพและน้ำหนักมาตรฐานของลูกไก่ด้วย เมื่อลูกไก่อายุได้ 8 อาทิตย์ จึงเริ่มให้อาหารสำหรับไก่รุ่นไข่ระยะ 1 ซึ่งมีโปรตีนประมาณ 17-18% และเมื่อไก่รุ่นมีอายุได้ 12 อาทิตย์ จึงเริ่มให้อาหารสำหรับไก่รุ่นไข่ระยะ 2 ซึ่งมีโปรตีนประมาณ 15.5-16.5% ทุกครั้งที่เปลี่ยนอาหารควรค่อย ๆ แนะนำให้ไก่ได้รู้จักกับอาหารใหม่ภายใน 3 วันโดยวันแรกผสมอาหารชนิดใหม่ $\frac{1}{3}$ กับอาหารเดิมที่ให้อยู่และ $\frac{2}{3}$ ในวันที่สอง และให้อาหารชนิดใหม่อย่างเดียวในวันที่สาม เพื่อป้องกันการให้อาหารผิดประเภทแก่ลูกไก่ การให้อาหาร "ไก่รุ่นไข่" ให้ได้โดยวิธีหนึ่งวิธีใดดังนี้

1. แบบจำกัดทุกวัน (Restrict Feed) โดยชั่งอาหารให้ไก่กินแต่ละวันตามที่แนะนำไว้ในตาราง ให้คำนึงถึงน้ำหนักมาตรฐานในการเพิ่มหรือลดปริมาณอาหาร ควรค่อย ๆ เพิ่มหรือลดอาหารในอัตราไม่เกินอาทิตย์ละ 1 กิโลกรัมต่อไก่ 100 ตัว ข้อสำคัญจะต้องมีที่พอให้ไก่กินทุกตัว

2. แบบจำกัดวันเว้นวัน (Skip a Day Feed) โดยชั่งอาหาร "ไก่รุ่นไข่" ให้กินครั้งเดียวในตอนเช้า คือถ้าไก่ได้กินอาหารวันนี้แล้ว วันพรุ่งนี้ไม่ต้องให้อาหารโดยเด็ดขาดและจะให้อาหารกินในวันถัดไป ให้จัดการควบคุมอาหารแบบวันเว้นวันนี้จนกระทั่งไก่เริ่มไข่หรือมีอายุได้ 22 อาทิตย์ การควบคุมอาหารแบบวันเว้นวันนี้ จะช่วยให้ไก่มีการเจริญเติบโตอย่างสม่ำเสมอดีกว่าการควบคุมอาหารแบบจำกัดทุกวัน เพราะว่าในวันที่ให้ไก่กินอาหารนั้นไก่จะได้

กินเป็น 2 เท่าของการควบคุมอาหารแบบ "จำกัดทุกวัน" จึงทำให้มีอาหารพอกินอิ่มสำหรับไก่ทุกตัว ส่วนการให้แบบ "จำกัดทุกวัน" นั้น อาหารที่ไก่ได้รับจะไม่มีพอสำหรับไก่ทุกตัวได้กินอิ่ม ดังนั้นไก่ที่ตัวใหญ่หรือแข็งแรงกว่า ก็จะแย่งกินอาหารจนอิ่มก่อน ไก่ตัวอื่น ๆ จึงจะได้กิน ทำให้ไก่ที่ตัวใหญ่กว่าอยู่แล้วเติบโตมากกว่าไก่ตัวอื่น ๆ และจะมีขนาดแตกต่างกันออกไปเรื่อย ๆ อย่างเห็นได้ชัด เป็นผลให้ไก่ในฝูงเจริญเติบโตไม่สม่ำเสมอกัน และจะส่งผลล่วงไปถึงระยะที่ไก่ให้ผลิตผลสูงสุดหรือต่ำสุดไม่ได้พร้อมกันด้วย

ในระยะแรกที่มีการงดให้อาหารนั้น ไก่จะเกิดอาการเครียดและมีอาการหงุดหงิดบ้างแต่ต่อไปก็จะเกิดความเคยชินไปเอง ถ้าไม่เกิดความเครียดมาก อาจช่วยได้โดยการผสมยาปฏิชีวนะ ไวตามิน หรือ Electrolites ให้กินประมาณ 2-3 วัน ในวันที่อดอาหารให้ใช้ข้าวเปลือกหรือข้าวฟ่างเม็ดในอัตรา 700 กรัมต่อไก่ 100 ตัวโปรยให้ไก่คุ้ยหากิน การคำนวณอาหารให้ไก่กินนั้น ควรให้ตามอัตราที่แนะนำ โดยให้ไก่กินอาหารเป็นสองเท่าของอัตราปรกติในวันที่ให้กิน ควรคำนึงถึงน้ำหนักไก่เฉลี่ยมาตรฐานเสมอ แต่ไม่ควรเพิ่มอาหารเกินกว่า 1,000 กรัมต่อไก่ 100 ตัว หรือลดอาหารเกินกว่า 300 กรัมต่อไก่ 100 ตัว ต่ออาทิตย์ในสภาวะปรกติ

อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าการกินอาหารแบบ "จำกัดวันเว้นวัน" นี้ยังคงได้รับความนิยมในการเลี้ยงไก่พันธุ์ แต่สำหรับไก่ไข่ยังคงมีปัญหาการแย่งกันกิน ทับกันตาย และผลเสียอันเนื่องมาจากความเครียดอยู่เสมอมา ระบบการให้อาหารแบบ "จำกัดวันเว้นวัน" นี้นำมาใช้จากต่างประเทศที่มีอากาศเย็นและเลี้ยงในโรงเรือนปิดที่สามารถควบคุมสภาวะอากาศได้ สำหรับประเทศเราแล้วยังไม่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

3. แบบกินเต็มที่ทุกวัน (Free choice) คือ ให้มีอาหารกินเต็มที่ตลอดวัน ตั้งแต่เช้าจรดเย็น ทั้งนี้จากการค้นคว้าและทดลองทั้งในและต่างประเทศพิสูจน์ได้ว่า ปริมาณอาหารที่ไก่รุ่น หรือแม่ไก่จะกินนั้นขึ้นอยู่กับพลังงานที่ร่างกายต้องการ ถ้าร่างกายต้องการพลังงานสูง เช่นในฤดูหนาวหรือระยะไข่สูงสุด ไก่ก็จะกินอาหารเพิ่มขึ้นเพื่อให้ได้พลังงานที่เพียงพอขณะเดียวกัน ถ้าเพิ่มจำนวนพลังงานในอาหารนั้นให้สูงขึ้นแล้ว ปริมาณอาหารที่ไก่กินกลับจะไม่เพิ่มขึ้น ดังนั้นการที่เราจะบังคับอาหารให้กินแบบ "จำกัดทุกวัน" หรือแบบ "จำกัดวันเว้นวัน" เพื่อให้เหมาะสมและเพียงพอแก่ความต้องการของไก่ทุกตัวย่อมเป็นไปได้ยาก ปริมาณอาหารที่แนะนำให้ใช้ก็เป็นเพียงโดยเฉลี่ยเท่านั้น ดังนั้นในช่วงอากาศร้อนจัดจึงต้องคำนึงถึงปริมาณโปรตีน

ที่ไก่จะได้รับด้วย เพราะไก่จะกินอาหารน้อยลงทำให้โปรตีนที่ได้รับพลอยลดตามลงไปด้วย จึงควรเพิ่มปริมาณโปรตีนในอาหารให้สูงขึ้นประมาณ 1% ในฤดูร้อนและลดน้อยลงในฤดูหนาวหรือระยะไข่สูงสุด โดยเพิ่มปริมาณหัวอาหารเข้มข้นให้มากขึ้น

การให้กินอาหารแบบ "เต็มที่ทุกวัน" นี้ กำลังได้รับความนิยมอยู่ เพราะนอกจากไก่จะโตเร็ว แข็งแรง ส่ะดวกต่อการปฏิบัติแล้ว ยังลดการใช้ยาและความเสียหาย หรือจำนวนตายอันเนื่องมาจากการจำกัดอาหารอีกด้วย การให้อาหารแบบ "กินเต็มที่ทุกวัน" นี้ ควรจัดให้มีอาหารกินตั้งแต่เช้าจนถึงบ่าย 4 โมงเท่านั้น เพื่อป้องกันมิให้มีอาหารเหลือส่ะสมอยู่

อย่างไรก็ตาม ควรทำการชั่งน้ำหนักไก่แบบสุ่มตัวอย่างทุกสัปดาห์ โดยเริ่มเมื่ออายุ 7 อาทิตย์เป็นต้นไป โดยทำการชั่งจำนวน 5% ของฝูงต่อครั้ง วันชั่งน้ำหนักควรเป็นวันเดียวกันในแต่ละสัปดาห์ หรือวันที่ใกล้เคียงกันและหากให้อาหารแบบ "วันเว้นวัน" ก็ควรชั่งในวันที่อดอาหารเพื่อหลีกเลี่ยงค่าผิดพลาดต่าง ๆ ของวันที่ทำการชั่งน้ำหนัก เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับน้ำหนักมาตรฐาน เมื่อไก่เริ่มไข่แล้วให้ทำการชั่งสอบน้ำหนัก 2-3 สัปดาห์ต่อครั้ง เพื่อไม่เป็นการรบกวนแม่ไก่เกินไป

นอกจากนี้ควรพิจารณาดูความสม่ำเสมอของไก่ในฝูง ว่าแตกต่างมากน้อยเพียงใด อย่างน้อย 75% ของไก่ที่ชั่งควรมีน้ำหนักที่ไม่มากหรือน้อยกว่า 10% ของน้ำหนักฝูงเฉลี่ย ถ้าไก่ไม่มีความสม่ำเสมอกันมาก ควรรีบจัดคัดแยกขนาดในแต่ละห้องให้มีขนาดไล่เลี่ยกันเพื่อง่ายต่อการจัดการ ควรตรวจดูน้ำและอาหารให้มีเพียงพอต่อความต้องการด้วย

ตารางที่ 2.4 ตารางแนะนำการเลี้ยงไก่ไข่

โรงที่.....ลูกไก่เข้าวันที่.....พันธุ์.....จำนวน.....ตัว

วัน เดือน ปี	อายุ (อาทิตย์)	น้ำหนักไก่ (ก.ก.)	ปริมาณอาหาร (ก.ก./100 ตัว)	กำหนดการทั่วไป (ควรเตรียมงานไว้ล่วงหน้าเสมอ)
	0	-	กินเต็มที่	ให้ไฟกกและยาปฏิชีวนะ หยอดตาวัคซีนนิวคาสเซิล 6 วัน ตัดปากลูกไก่ 7-10 วัน แทงปีกวัคซีนฝีดาษ ค่อนนอน กลางวันอากาศ
	1 - 3	-	กินเต็มที่	ไม่หนาว ไม่ต้องปิดไฟกก ขยายวงล้อมออกให้เหมาะสม
	4	-	กินเต็มที่	ให้วัคซีนนิวคาสเซิล และหลอดลมอักเสบ
	5	-	กินเต็มที่	นำถังอาหารเข้าเปลี่ยน คงเหลือถาดอาหาร 1-2 ถาด
	6	0.55	5.2	ให้วัคซีนกล่องเลี้ยงอักเสบ
	7	0.70	5.2	เริ่มล่อชั่งน้ำหนัก สุ่มตัวอย่าง 5% ในวันอดอาหาร
	8	0.81	5.2	ให้อาหารสำหรับไก่รุ่นระยะ 1 (โปรตีน 17-18%)
	9	0.86	5.3	โปรยข้าวเปลือกหรือข้าวฟ่าง ถ้าให้อาหารแบบวันเว้นวัน
	10	0.93	5.4	แทงปีกวัคซีนนิวคาสเซิลและหลอดลมอักเสบละลายน้ำ
	11	1.01	5.5	
	12	1.10	5.6	ให้อาหารสำหรับไก่รุ่นไข่ระยะ 2 (โปรตีน 15.5-16.5%)
	13	1.19	5.8	ตรวจและกำจัดเหาไร
	14	1.26	5.9	
	15	1.31	6.2	คัดไก่ที่ไม่แข็งแรง เชื่องซึม ออกเสมอ
	16	1.40	6.3	
	17	1.45	6.6	เริ่มวางรังไข่ 1 ช่อง/4 ตัว เปิดรังไข่เช้า ปิดค่ำ
	18	1.50	6.8	ให้วัคซีนนิวคาสเซิล และหลอดลมอักเสบ ละลายน้ำ
	19	1.59	7.3	ถ่ายพยาธิ
	20	1.63	7.8	หมั่นตรวจดูวัสดุรองพื้น อย่าให้ชื้นแฉะ
	21	1.68	8.0	
	22	1.72	9.5	

มาตรฐานไข่ %	ให้อาหาร สำหรับไก่ไข่ เริ่มให้แล่งล่วง
5	งดให้ข้าวเปลือก หรือข้าวฟ่าง
20	ให้กินอาหารเต็มที่
50	เก็บไข่วันละ 2-3 ครั้ง
70	
80	ให้วัคซีนนิวคาสเซิลและหลอดลมอักเสบ
90	หมั่นตรวจคุณภาพไก่
94	ระยะไข่สูงสุด อาหารโปรตีน 18%
93	
92	ถ้าไก่ยังไข่เท่าเดิม ห้ามลดอาหารเด็ดขาด
92	ถ้าไก่ให้ไข่ลดลงผิดปกติ ให้เริ่มอาหาร
91	หากเริ่มอาหารแล้วไข่ยังลดลงผิดปกติ ให้ปรึกษาสัตวแพทย์ทันที
90	
89	ตรวจและกำจัดเหาไร
88	ให้วัคซีนนิวคาสเซิล และหลอดลมอักเสบ
87	ควรคัดไก่ที่เชื่องซึมไม่ไข่ออกขายอาทิตย์ละครั้ง
86	
86	
85	ตรวจน้ำหนักไก่ทุก ๆ 3-4 อาทิตย์
85	
83	
83	
82	
82	ให้วัคซีนนิวคาสเซิล และหลอดลมอักเสบ
81	ตรวจและกำจัดเหาไร
80	อาหารโปรตีน 17%
80	
79	
78	
77	
77	
76	ให้วัคซีนนิวคาสเซิล และหลอดลมอักเสบ
71	ให้อาหารโปรตีน 15.5%
69	ให้วัคซีนนิวคาสเซิล และหลอดลมอักเสบ
63	ให้วัคซีนนิวคาสเซิล และหลอดลมอักเสบ
62	ถ้าไข่ไม่คุ้มค่า ให้ขายหรือบ้ายยิ้นกรงตับคัดขาย

12. การให้แสงสว่าง

เนื่องจากไก่เป็นสัตว์ที่มีระบบประสาทตาไวแสงมาก ดังจะสังเกตไก่ยันแต่เช้าตรู่ แสงสว่างที่ไก่ได้รับในระยะเวลาและความเข้มข้นที่ถูกต้อง จะช่วยกระตุ้นฮอร์โมนสร้างความเจริญเติบโตทางเพศ และการสร้างไข่ของไก่สาวและแม่ไก่ได้อย่างมาก ผู้เลี้ยงไก่ไข่มักจะมองข้ามความสำคัญของการให้แสงสว่างนี้ไปเสีย ส่วนผู้ที่มองเห็นความสำคัญของแสงสว่างก็มักจะให้ความเข้มข้นของแสงสว่างเกินความจำเป็น ซึ่งนอกจากจะไม่เกิดประโยชน์มากขึ้นแล้ว ยังเป็นการสิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์อีกด้วย ความเข้มข้นของแสงสว่างเพียง 1-2 แรงเทียนต่อ 1 ตารางเมตร ก็จะเพียงพอเพื่อช่วยต่อหรือเพิ่มแสงสว่างจากดวงอาทิตย์ในส่วนที่ขาดหายไป ให้มีเพียงพอต่อการกระตุ้นความเจริญเติบโตทางเพศ

การติดตั้งดวงไฟสำหรับโรงเรือนขนาดกว้าง 10-12 เมตร ควรติดตั้งดวงไฟขนาด 40- 60 แรงเทียน พร้อมโคมไฟ ติดตั้งสูงกว่าพื้นที่ไก่อาศัยอยู่ประมาณ 2.10-2.40 เมตร และควรติดตั้งห่างกันดวงละ 4 เมตร เป็นล่องแถวตามความยาวของโรงเรือน ห่างกัน 4-4.5 เมตร ในกรณีเลี้ยงไก่บนกรงตับ ให้ติดตั้งดวงไฟพร้อมโคมไว้เหนือแนวช่องทางเดินระหว่างแถวของกรงตับทุกช่อง โดยให้สูงจากพื้นของกรงตับชั้นล่างสุด 2.10-2.40 เมตรเช่นกัน

การให้แสงสว่างนี้ จะต้องมีการควบคุมการเปิดปิดไฟแสงสว่างให้ตรงตามเวลาทุกวันและเพื่อความเที่ยงตรงแน่นอน ทุ่นแรงงานควรพิจารณาใช้ "นาฬิกาสวิทช์" โดยเริ่มให้แสงเมื่ออายุย่างเข้า 22 อาทิตย์โดยให้มีแสงสว่างวันละ 14 ชั่วโมง (ปรกติกลางวันมีแสงอาทิตย์วันละ 12-14 ชั่วโมง จึงต้องให้แสงสว่างช่วยอีก โดยเริ่มเปิดไฟตั้งแต่เวลาประมาณ 18.00-19.00 น. และ 5.00-6.00 น.) เวลาที่แนะนำนี้อาจจะปรับได้ เพื่อความเหมาะสมในแต่ละฤดูกาล ให้เพิ่มแสงสว่างทุกสัปดาห์ต่อไปสัปดาห์ละครึ่งชั่วโมง คือเพิ่มเป็น 15 ชั่วโมง เมื่อไก่อายุ 24 อาทิตย์ และให้แสงสว่างคงที่เมื่อครบวันละ 16 ชั่วโมง จนกว่าก่อนจะให้ไข่ 1 เดือน จึงค่อยเพิ่มเป็น 18 ชั่วโมง

อนึ่ง การให้แสงสว่างนี้ให้ยึดถือปริมาณแสงสว่างต่อวันเป็นสำคัญ เพราะบางฤดูแสงสว่างอาจจะเป็น $14\frac{1}{2}$ ชั่วโมงต่อวัน จึงไม่จำเป็นต้องเปิดไฟช่วย และควรคำนึงถึงสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน เนื่องจากราคาค่าไฟฟ้าซึ่งสูงอยู่แล้ว ขยับตัวสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้การเปิดแสงสว่างช่วยอาจจะไม่คุ้มกับผลผลิตตอบแทนก็ได้ ในบางท้องถิ่นที่มีแมลงชุกชุมก็ควรจะพิจารณาปัญหาแมลงรบกวนไก่มากในเวลากลางคืน เนื่องจากการเปิดแสงสว่างช่วยนั่นเอง

13. การตัดปากลูกไก่

การตัดปากลูกไก่ได้นิยมทำกันมานาน แต่ก็ยังมีผู้เลี้ยงหลายแห่งทั้งใหญ่และเล็กที่ยกเว้นการตัดปากลูกไก่เนื่องจากเป็นงานที่ต้องอาศัยความชำนิชำนาญและความว่องไว มิฉะนั้นจะเกิดความเสียหายมาก อย่างไรก็ดี การตัดปากลูกไก่จะให้ผลประโยชน์ในการลดอัตราความเสียหายเนื่องจากการจิกกัน และยังสามารถลดการสูญเสียอาหารอันเนื่องมาจากการคุ้ยเขี่ย ลูกไก่ควรได้รับการตัดปากเมื่ออายุ 6-9 วัน เครื่องตัดปากลูกไก่นั้นมีทั้งแบบใช้ประจุไฟฟ้าและแบบใช้ใบมีดร้อน แบบใช้ประจุไฟฟ้ายิงนั้นรวดเร็ว สะดวก ปลอดภัยและไม่ต้องอาศัยความชำนาญนัก หากแต่เครื่องมือยังนี้ราคาแพงมากเกินไป ในอนาคตถ้าราคาพอสมควรก็จะทำให้การตัดปากเป็นงานที่สะดวกมาก ส่วนเครื่องมือตัดปากแบบใช้ใบมีดร้อนที่ใช้กันอยู่นั้น จะต้องอาศัยบุคลากรที่ชำนาญเพื่อลดความเสียหายจากการตัดปาก ซึ่งมีขั้นตอนในการปฏิบัติดังนี้

1. จัดเตรียมที่และตั้งเครื่องตัดปากให้เรียบร้อย ใบมีดควรอยู่ในสภาพเรียบร้อยและคงตั้งความร้อนให้คงที่ (600 องศาเซลเซียส) และเหมาะสมโดยใบมีดจะต้องร้อนแดง มีสีส้มจาง ๆ ทุกครั้งที่ตัดปาก ไม่ควรให้ร้อนหรือเย็นเกินไป เพราะจะมีผลเสียหายโดยตรงต่อลูกไก่

2. จับลูกไก่ในลักษณะควำมือกำตัวลูกไก่ ให้นิ้วกลาง นิ้วนาง และนิ้วก้อยข้อนอยู่ใต้อก นิ้วชี้ข้อนอยู่ใต้คางและนิ้วหัวแม่มือกดอยู่ที่ท้ายทอยก่อนที่จะเอาปากของลูกไก่สอดเข้าเครื่องตัดปาก ให้งัดนิ้วชี้ขึ้นเบา ๆ (ปีบลำคอ) เพื่อให้ลูกไก่อยู่ในลักษณะเงยหน้า ซึ่งเป็นการป้องกันมิให้ลิ้นลูกไก่ถูกตัดยาดออกไปด้วย

3. ใช้รูกลางของเครื่องตัดปากแบบมาตรฐาน ในการตัดปากขนาด 4.37 มิลลิเมตร หรือให้ตัดปากลูกไก่ออกครึ่งหนึ่งของทั้งปากบนและล่าง โดยให้ปากของลูกไก่สัมผัสกับใบมีดร้อนอยู่เป็นเวลานาน 2-3 วินาที (เช็ดแผลซ้ายขวากับใบมีด) เพื่อห้ามเลือด

4. จะต้องระมัดระวังอย่าตัดปากออกมากหรือเกินไปและจะต้องระวังอย่าให้ใบมีดร้อนเกินไป เพราะอาจจะทำให้รอยไหม้ลุกลามไปถึงจมูก และทำให้จมูกอักเสบได้ ถ้าตัดปากน้อยเกินไป จะทำให้ปากงอกใหม่ซึ่งต้องเสียเวลาตัดใหม่ และเป็นอันตรายกับไก่ตัวอื่น ๆ

5. ควรให้ยาปฏิชีวนะ และ/หรือไวตามินละลายน้ำให้ลูกไก่กินในวันก่อนตัดหนึ่งวันและวันต่อไปอีก 2 วัน รวมเป็น 3 วันติดต่อกัน ระหว่างนี้ไม่ควรให้ไก่ได้รับความเครียดหรือกระทบกระเทือนอีก

การตัดปากลูกไก่นี้ เพื่อเป็นการป้องกันไก่จิกตีกันเมื่อโตขึ้นด้วย แต่ในบางฟาร์มที่เลือกพันธุ์ไก่ไข่ที่ไม่มีนิสัยชอบจิกตีกัน ก็ไม่จำเป็นต้องตัดปากลูกไก่เป็นการประหยัดต้นทุนในการตัดปากลูกไก่

14. <u>การให้วัคซีน</u>

ในบรรดาความเสียหายทั้งหลายที่เกิดขึ้นในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่ โรคยังเป็นตัวการสำคัญมากอย่างหนึ่ง ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีวัคซีนและยาดี ๆ ใช้กันอยู่ก็ตาม แต่อุปสรรคเรื่องโรคยังคงคุกคามทำความเสียหายอยู่เสมอ การป้องกันไม่ให้เกิดโรคย่อมดีกว่ากว่าการรักษาโรคแน่นอนเพราะการเกิดโรคระบาดเป็นสิ่งที่มองไม่เห็น และไม่มีสิ่งใดสามารถยับยั้งได้อย่างแน่นอน เช่นโรคนิวคาสเซิล ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นในฝูงที่มิได้ให้วัคซีนป้องกันล่วงหน้าไว้อย่างถูกต้อง หรือไม่ได้ให้วัคซีนเลย เชื้อโรคจะระบาดอย่างรวดเร็ว อาจจะมีอัตราการตายสูงถึง 90% ขึ้นไป และไก่ที่เหลือก็จัดเป็นไก่ที่ไม่มีคุณภาพแล้ว เพราะโรคนิวคาสเซิลนี้ไม่มีทางรักษามีเพียงแต่ใช้วัคซีนป้องกันเท่านั้น แต่ก็มิได้หมายความว่าการให้วัคซีนจะสามารถให้ผลคุ้มโรคได้ถึง 100% การให้วัคซีนจะสามารถช่วยผ่อนหนักเป็นเบา หรือลดอันตรายจากการเสี่ยงต่อการเกิดโรคระบาดได้อย่างดีวิธีหนึ่ง

<u>ข้อควรปฏิบัติในการให้วัคซีน</u>

1. อายุของไก่ และระยะเวลาการให้วัคซีน มีความสำคัญต่อการสร้างภูมิคุ้มกันโรคของไก่อย่างมาก จึงควรให้วัคซีนตามกำหนดเวลาอย่างถูกต้อง อย่าได้ประมาทเมื่อเห็นว่าไก่แล่มใส่ แข็งแรงดี

2. สุขภาพของไก่ขณะฉีดวัคซีนจะต้องสมบูรณ์ แล่มใส่ แข็งแรง ไม่เป็นโรคระบาดและปลอดภัยจากพยาธิ มิฉะนั้นอาจจะทำให้การให้วัคซีนไม่ได้ผลเท่าที่ควร ทั้งยังอาจทำให้ไก่ป่วย มีอาการแพ้ถึงขั้นรุนแรงได้ เพื่อเป็นการรักษาสุขภาพของไก่และอาการแทรกซ้อนต่าง ๆ จึงควรให้ยาปฏิชีวนะ และ/หรือไวตามิน 3 วันติดต่อกัน ก่อนและหลังวันให้วัคซีนหนึ่งวัน และในวันให้วัคซีนอีกหนึ่งวัน

3. คุณภาพของวัคซีนจะต้องถูกต้อง ตามวัตถุประสงค์ไม่หมดอายุหรือเสื่อมสภาพและควรซื้อวัคซีนจากแหล่งที่เชื่อถือได้เท่านั้น

4. การเก็บรักษา จะต้องเก็บไว้ในที่เย็นจัด เช่น ในช่องแข็งของตู้เย็น หรือตามคำแนะนำของการใช้วัคซีน การขนส่งจะต้องบรรจุในกระติกน้ำแข็งผสมเกลือ ระวังอย่าให้ถูกความร้อนหรือแสงอาทิตย์ เพราะจะทำให้วัคซีนเสื่อมคุณภาพ ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อันใดเลย

5. เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ให้วัคซีนทุกชิ้น จะต้องได้รับการทำความสะอาดและผ่านการฆ่าเชื้อ (โดยวิธีต้ม นึ่งไอน้ำ ห้ามใช้น้ำยาฆ่าเชื้อโรค) แล้วทิ้งไว้ให้เย็นก่อนนำไปใช้ทุกครั้งในกรณีที่ให้วัคซีนละลายน้ำ ควรล้างภาชนะต่าง ๆ ให้สะอาดหมดจดก่อนใช้ทุกครั้ง

6. ผสมวัคซีนและใช้ในอัตราส่วนที่ถูกต้องเท่านั้น อย่าให้มากหรือน้อยเกินไป และเมื่อผสมวัคซีนแล้ว ควรรีบใช้ให้หมดภายใน 2 ชั่วโมง

7. วัคซีนที่ผสมแล้วเหลือใช้ รวมทั้งหลอดหรือขวดบรรจุวัคซีนก่อนทิ้งควรผ่านการต้มฆ่าเชื้อเสียก่อน

<u>วิธีการให้วัคซีน</u>

วิธีการให้วัคซีนมีอยู่หลายวิธีด้วยกัน วัคซีนแต่ละชนิดอาจจะมีวิธีการให้เพียงวิธีเดียวหรือหลายวิธีก็ได้ เช่น วัคซีนนิวคาสเซิล นอกจากจะฉีดเข้ากล้ามได้แล้ว ยังสามารถใช้แทงปีกได้เพื่อความสะดวก แต่ละวิธีจะให้ความคุ้มโรคที่มีระยะแตกต่างกันออกไป ดังนั้นจึงควรเรียนรู้เสียก่อนเพื่อเลือกใช้วิธีที่เหมาะสมได้ถูกต้อง โดยเฉพาะต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของวิธีการใช้วัคซีนนั้น

- วิธีหยอดตา โดยการหยอดวัคซีนลงในกลางลูกนัยตาของไก่ข้างหนึ่งข้างใดเพียง 1 หยด ด้วยขวดสำหรับหยอดตาไก่

- วิธีแทงปีก โดยใช้เข็มสำหรับแทงปีกโดยเฉพาะซึ่งมีช่องสำหรับวัคซีนอยู่ให้จุ่มเข็มลงในวัคซีน โดยเอียงภาชนะที่ใส่วัคซีนเล็กน้อย เพื่อให้เข็มมีโอกาสสัมผัสกับวัคซีนได้เต็มที่แล้วจึงแทงเข็มให้ทะลุผ่านแผ่นหนังที่ปีกไก่

- วิธีฉีดเข้าผิวหนัง ให้ใช้เข็มฉีดยาแบบอัตโนมัติจะทำให้ล่ะดวกมาก ใช้เข็มเบอร์ 20 ขนาด $\frac{1}{2}$ นิ้ว ฉีดเข้าใต้ผิวหนังบริเวณต้นคอไก่ ควรระวังอย่าให้ทะลุหนังออกไปหรือแทงเข็มกดต่ำเกินลงไปในกล้ามเนื้อคอไก่

- วิธีฉีดเข้ากล้าม ใช้เข็มฉีดยาแบบอัตโนมัติเบอร์ 20 ขนาด 1/2 นิ้ว ฉีดเข้ากล้ามเนื้อบริเวณต้นขา หน้าอก หรือที่ต้นปีก

- วิธีละลายน้ำ โดยเอาวัคซีนชนิดละลายน้ำที่ต้องการ มาละลายลงในน้ำให้ไก่กิน น้ำที่ใช้ต้องเป็นน้ำสะอาด เย็น และปราศจากเชื้อโรคหรือยาฆ่าเชื้อใด ๆ ทั้งสิ้น เช่น น้ำฝน เป็นต้น น้ำประปาควรทิ้งไว้ 24-48 ชั่วโมงก่อนนำไปใช้เพราะสารเคมีและคลอรีน ในน้ำประปาจะทำให้วัคซีนเสื่อมคุณภาพได้ ควรผสมผงสกัดไขมัน (หางนมผง) ในอัตรา 100 กรัม ต่อน้ำสะอาด 40 ลิตร ซึ่งใช้ผสมกับวัคซีนขนาด 1,000 โด๊ส 1 ขวด จะสามารถใช้กับไก่ได้ 1,000 ตัว และจะต้องให้ไก่กินน้ำผสมวัคซีนนี้หมดภายในเวลา 1-2 ชั่วโมง เพื่อให้ไก่หิวน้ำ ควรให้ไก่อดกินน้ำก่อนให้วัคซีน 1-2 ชั่วโมง และได้กินน้ำละลายวัคซีนเต็มที่ทุกตัว ควรให้ในขณะที่อากาศเย็น เช่น ตอนเช้า หรือในฤดูร้อนควรผสมน้ำแข็งสะอาดทุบละเอียดลงในน้ำละลายวัคซีนด้วย